

3. Якименко Л. Ю., Луценко В. О. Особливості міжособистісних відносин в дитячому колективі *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. Інститут проблем виховання НАПН України. Вип. 16. Кн. 1. Київ, 2012. С. 389-396.

УДК 373.3.015.31:159.955

STREAM-ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСНОВ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*І.А. Кузьменко,
аспірантка кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*

*Науковий керівник:
Г.Г. Цвєткова,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*

Сучасному інформаційному суспільству притаманний швидкий темп розвитку з опорою на сучасні технології та новітні засоби інформації, які мають безумовний вплив на індивідуальну та суспільну свідомість, спрямовують суспільне життя в нове русло. Усе це потребує від людини здатності орієнтуватися в інформаційних потоках, сприймати та аналізувати інформацію, відбирати та оцінювати її зміст, тобто мислити критично, а також формулювати, доводити і доносити до інших свою думку. Критичне мислення є мисленням вищого порядку, яке характеризується самостійністю, цілеспрямованістю, обґрунтованістю, рефлексивністю тощо.

Основним завданням сучасної освіти «є формування нової людини, що володіє «мисленням вищого порядку», яке має бути критичним ... характерними ознаками якого є здатність оцінювати та аналізувати твердження та факти стосовно будь-якого об'єкта чи явища; робити об'єктивні висновки та приймати обґрунтовані рішення на основі здобуття й опрацювання інформації; здійснення рефлексивних дій...» [1, с. 16]. Критично мислячій людині притаманна впевненість в собі, успішність, здатність до глибокого аналізу інформації, особливий підхід до її сприйняття, стійкість до психологічних впливів. Наявність перерахованих вище якостей у людини можна гарантувати лише за умови формування основ критичного мислення починаючи з дошкільного віку. Адже воно спрямоване на здобуття

вихованцями вміння навчатися впродовж життя, критично та творчо мислити, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі, що необхідно для їхньої успішної самореалізації в майбутньому.

Технологія формування та розвитку критичного мислення відповідає вимогам Національної доктрини розвитку освіти України та Базового компоненту дошкільної освіти (від 12.01.2021р.) щодо переходу до нового типу гуманістично-інноваційної освіти, коли основна увага спрямована на процес набуття дітьми знань, умінь, навичок і життєвого досвіду загалом.

Багатогранні аспекти формування критичного мислення відображені у працях вітчизняних науковців. Проте, порівняно з дослідженнями методології, теорії і практики критичного мислення в США (Дж. Стіл, К. Мередіт, Ч. Темпл, С. Уолтер та ін.), для науково-педагогічної думки України ця галузь практичного застосування все ще лишається недостатньо вивченою і розвивається, в основному завдяки практичним аспектам: семінарам, спільним міжнародним проектам, практикумам, майстер-класам, які періодично проводяться у вітчизняних освітніх закладах [6, с. 229-232].

Вітчизняні дослідники, серед яких Н. Гавриш, А. Богуш, О. Пометун, С. Терно, О. Тягло, відзначаючи такі особливості критичності мислення, як здібність до вирішення суперечностей, пошук нестандартних способів їх розв'язування, аналіз через рефлексію результатів власної розумової діяльності та її наслідків, відкритість для нових ідей, повага до опонента, толерантність, пошук компромісу, пропонують використовувати прийоми, що сприяють активізації розумової діяльності дітей старшого дошкільного віку, усвідомленню матеріалу, що вивчається, розв'язуванню проблемних завдань, виробленню власної думки тощо [3; 5; 6].

Останнім часом серед педагогів України набули широкої популярності інтерактивні методи навчання, засновані на принципах активності, відкритого зворотного зв'язку, довіри в спілкуванні, експериментуванні, рівності позицій, тощо [4, с. 6-8]. Вони сприяють формуванню і розвитку критичного та аналітичного мислення, спонукають до творчого мислення, вчать вирішувати різноманітні завдання, шукати відповіді на питання, що найбільше хвилюють, сприяють до колективної взаємодії, дають можливість проявити себе в колективі. О. Пометун визначає інтерактивне навчання як певну систему способів, прийомів, методів освітнього процесу, заснованого на паритетності, багатосторонній комунікації, побудові власних знань дитиною, використанні самооцінки та зворотного зв'язку, постійній активності дітей в процесі освітньої діяльності [3].

Для розвитку, навчання та виховання дітей старшого дошкільного віку впроваджується новий інтеграційний підхід – STREAM-технології.

Концептуальні підходи та практичні напрями реалізації STEM-технології досліджували такі провідні вчені як І. Василяшко, Т. Грицишина, О. Данилова, К. Крутій, ін. Цінність цього підходу полягає у зосередженні уваги на завданнях, які виникають в повсякденному житті, рішення яких вимагає активності, інформаційної грамотності, єдності наукового та критичного мислення.

STREAM – це акронім слів: Science – наука; Technology – технологія; Reading – читання; Engineering – конструювання, інженерія; Art – мистецтво; Mathematics – математика.

Такі компоненти як *наука, технології, конструювання, математика* сприяють формування в дитини цілісної картини світу. *Читання* розвиває мовлення та комунікативні навички, розвиває мислення, в тому числі і критичне, формує вміння перетворювати інформацію, задіюючи всі мисленнєві операції. *Мистецтво* відкриває шлях від милування до вивчення об'єкта, мотивує до бажання пізнавати світ у всій його красі, сприяє гармонійному розвитку дитини. Однією з найвагоміших переваг застосування STREAM-технологій є те, що освітній процес будується за темами, а не за предметами. В такому випадку навчання стає системним, перед дитиною розкривається зв'язок між науками.

STREAM-технології – це інтегрований підхід до освітньої діяльності, який передбачає формування уявлень та вмінь дітей у галузях природничих наук, технологій, читання, конструювання, мистецтва, математики. Він має за мету поєднати наступні завдання:

- сформулювати в дітей загальні наукові уявлення про світ;
- ознайомити дітей з інформаційно-комунікаційними технологіями;
- розвивати вміння конструювати, експериментувати, досліджувати, творити щось нове;
- закладати в дітях основи граматичних, математичних уявлень, вміння опрацювання змісту тексту;
- трансформувати почуте і побачене у власну думку, вчити доводити її, сприймати та критично аналізувати думки інших осіб.

З метою формування та розвитку критичного та інженерного мислення дітей старшого дошкільного віку, в 2020 році Міністерством освіти і науки України було схвалено до застосування у закладах дошкільної освіти альтернативну програму для дітей старшого дошкільного віку «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт» К. Крутій. Програма, заснована на експериментуванні, виховує прагнення пізнавати світ та робити відкриття, сприяє становленню цінностей та розвитку інтересів дитини, формуванню культури інженерного, логічного, креативного та критичного мислення.

Структура програми включає в себе наступні освітні напрямки:

1. «Природничі науки», або Подорож Всесвітом;
2. «Технології», або Таємничі перетворення;
3. «Читання і письмо», або Мандрівка до Країни Слів;
4. «Інжиніринг», або Маленькі винахідники;
5. «Мистецтво», або Таємниці Дивосвіту;
6. «Математика. Логіка», або «Пізнаємо красу чисел і геометричних фігур» [2, с. 3].

STREAM-освіта цікава тим, що не дає готових інструкцій, конкретного набору матеріалів та інструментів. Саме це сприяє розвитку самостійності, винахідливості, творчого мислення дитини та критичного аналізу власної діяльності та діяльності однолітків під час занять.

Отже, STREAM-освіта – це інструмент, що допомагає дітям зробити перший крок на шляху розуміння комплексності світу, формує якісно нові знання, які характеризуються вищим рівнем осмислення, динамічністю застосування в нових ситуаціях, підвищенням їх дієвості й системності. Залучення дітей старшого дошкільного віку до STREAM-освіти сприяє формуванню компетентності юного дослідника, розвитку вміння співпрацювати, експериментувати та відкривати для себе щоразу щось нове, розвитку критичного, креативного та творчого мислення.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей: Київ, 2018. 40 с.
2. Крутій К. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт: альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників / автор. колектив ; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ ЛПС ЛТД, 2018. 146 с.
3. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. К., 2007. 142 с.
4. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. К.:ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
5. Терно С.О. Теорія розвитку критичного мислення. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 105 с.
6. Тягло О.В. Критичне мислення як освітня інновація. Вісник Університету внутрішніх справ. Харків, 1997. Вип. 2. С. 229-232.